

Nem rom vára Husztinak

– Emlékszik még, mit mondott először rektorként az idei főiskolai tanévnyitón?

– Természetesen. Árról beszéltem, mennyire szerettem idejárni iskolába. Imádtam a termeket, a menzát, a Vas utcát és a környéket. Ahogy az évek múlnak, nyilván én is sok mindent mégképp látok, de az iskoláért rajongok.

– Mit lehet ezen szeretni? A Színház- és Filmművészeti Főiskoláról mindenkinek a felvételit jelentő bárom rosta jut eszébe s a zokogva távozó reménykedők.

– Hát igen, ez nehéz dolog. Ezen tényleg nem sok mindent lehet szeretni. Inkább az a folyamat csábító, ahogy a fiatalok színészekké, rendezőkke, operatőrökké, dramaturgokká lesznek. Az itt töltött négy év alatt a diákok nagyon sokat változnak. Amikor elvállaltam a rektori feladatot, s átvettem a kinevezést Göncz Árpádtól, azt mondta a köztársasági elnök úr, a diploma mellé hitet is kell adnunk.

– Ilyen hitetlen, ügynevezett vállalkozói világban mekkora erve az esély?

– Megtesszük, ami tőlünk telik, bár valóban ez a munkánk legnehezebb része. A főiskolások is látják, hogy a szakmában alig van pénz. Ha másra, mondjuk egészségügyre nincs, miért éppen művészetre lenne? És a mai

szükség hatása most még csak le sem mérhető. Ha megszüntetnek egy színházat, csak később döbbenünk rá, mekkora úrt hagy maga mögött. Egy tévéműsor hiánya azonnal érezhető, egy színelőadás elmaradása később hagy nyomot.

– Akkor mivel kevesetlik a lángelkű művészeknek készülő diákokat?

– Ez is avítottak tünhet, de elsősorban személyes példával. Hogy a pénz számít, de nem minden, s hogy külföldi vendégszerelések idején azt tapasztalni, a musical szinte mindent bekebelez, s a kisebb társulatok, ahol Shakespeare- vagy Csehov-művet állítanak színpadra, lényegesen kevesebb bevételt szednek be. Aztán azt is elmondjuk, hogy egyesek évekig a pályától távol dolgoznak, míg végre jön egy szerep, amit eljátszhatnak. Találkozom már könyvtárossal, pincérel, aki eredetileg színész volt. S attól, hogy éppen mást csinál, még az is maradt. Magyarországon is eljöhethet az a rendszer, hogy nem az lesz, ami volt: a társulat egyik fele játszott, a másik fele pedig csak a fizetéséért járt be. Nem azért, mert nem akart játszani, hanem mert nem jutott szerep, netán a figurája nem volt népszerű. Mert

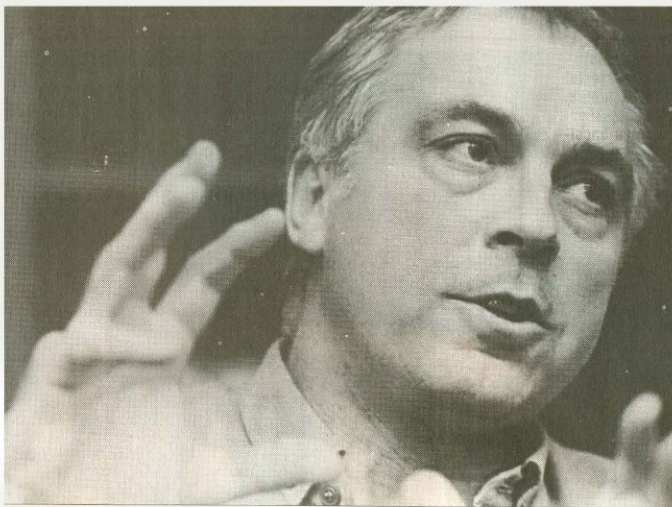
ilyen is előfordul. Szóval nálunk is munkanélküliség lesz, sőt már van is.

– Elbocátanának színészeket, mert nem kapnak feladatot, s eseti megbízással adott munkára szerződtenek őket?

– Ez már el is kezdődött. Tudjuk, régen voltak nagy társulatok: a Nemzeti, a Vig, a Madách, a Thália vagy az Operett. A közönség tudta, melyik épületben ki és mit játszik. Ez mára felbomlott. A vérkeringés megváltozott, egyesek kiszorulnak a pályáról. Ha belegondolunk, nem is lehet másképp, hiszen film, tévé- és rádiójáték alig készül.

– Álokvetetlenkedésből most meg kell kérdenem: akkor miért termel újabb veszteséket, meghasonlottakat a főiskola?

– Mert a tehetségnek joga van tanulni. Készségtelen, e téren már Amerikában érezhetjük magunkat. Végez egy huszonötös létszámú osztály, s a kirepülők közül senki nem helyezkedik el színházban. Az iskola nem garantál szerződést, de úgy hiszem, az igazi találatok így is megtalálják a helyét. Az elmúlt évben, nem kis szerencsére, az Új Színház minden végzősünket átvette. Ez, noha nem lesz jellemző, igazán örömteli volt. Az efféle hírt is észre

„Emlékszem, engem is ajánlottak, s aztán olyanért is kaptam a bunkósbottal, amiről nem tehettem. Ma már tudom, azon ismerszik meg a színész, hogy a sikert hogyan képes elviselni; mert azt sokkal nehezebb, mint a kudarcot.” Huszti Péter mondja ezt, akit elsősorban a Színház- és Filmművészeti Főiskola rektoraként nyilatkozik, nyílik meg ez alkalommal, ám természetesen nem csak erről esik szó.

kell venni. Nem szeretem, hogy direktorok állandóan panaszkodnak, vezető s ma is főszerepeket alakító színészek keseregnek. Ahogy látom, nem divat bizakodónak lenni. Én ellenben megalkotodtan hiszek a jövőben, sőt az aznap esteben is. Ha nem remélnék, hogy ezek hát órátot megint adok valami a közönségnek, abba kellene hagynom. És visszatérve: minden rossz hír ellenére egyre több jelentkező választ minket. Mi pedig tudjuk, s ő is, hogy csak nagyon kevesek járhatnak a főiskolára. Különleges körültekintéssel ügyeink választani a jelöltek közül, mert mi már látjuk, milyen harmónia nélküli, szorongó ember a kis szerepekben vergődő s jobbára a kispadon ücsörgő színész; tehát csak azokat vesszük fel, akikben hiszünk. Aki viszont tehetséges, mindenképpen felvételt nyer, immár nem szabunk létszámbeli korlátokat. Akár nyolcan jók, akár huszonegyen, éppen annyian járhatnak majd a főiskolára.

- Hallani, hogy esztleg privatizálnának teátrumokat. Ez lehet valamiféle megoldás, de azért furcsán festene egy, a mai fuvalballapokra emlékeztető neon a bomlokaton, hogy Nemzeti-Metalloglobus...

- A felvetett kérdés igen drámai. Önmagában az nem baj, hogy a musicalek elárasztják a színházakat. Inkább ott a gond, hogy kevés a Schiller-, de Ibsen-, a Rostand-, a Csehov-, a Németh László-darab. És ha megy is, nem tud siker lenni. Elismerem, a musical tivolabb áll tőlem, de ha az említett alkotások elmaradnak, kiegészülve az új magyar szerzők műveivel, akkor bizony komoly a probléma. Ha kereskedelmi színházakat csinálunk, kultúravivő álmainkat fel is adtuk. Akkor a darab olvasata abból áll, mennyi pénz hoz, s nem a szellemi tartalom számít. Én sem szeretem a félházat, s elismerem, hogy az embernek inkább nevetni akarnak, könnyen boldognak lenni. Erről egy történet jut eszembe. Egy fantasztikus koncert után valaki megkérdezte Ferencsik Jánost, hogy most boldog-e. Azt válaszolta: Uram,

boldogság csak az operettben van, annak is leginkább a harmadik felvonásában. Az életben az ember nem boldog, legfeljebb szereti, amit csinál. Szóval, én úgy veszem észre, az emberek az operettben tapasztalt boldogságra vágyunk. Nem akarják, hogy a színházban lelki atrocitás érje őket. Ha ez így marad, a híres drámaírók köteit edöböljük a művészelvöl. Amennyiben kereskedelmi színház lesz, a darab egy szóban játszódik és két ember játssza, mert úgy olcsóbb. A csillogó, a fantasztikus, az igényes New York ma huszonvalahány musicalt, s talán három prózai darabot mutat be. És ez a világ fővárosa. Én tehát amondó vagyok, ne oda vessük vizgázó szemünket. Ez Magyarország, annak speciális, rendkívül gazdag és tehetős kulturális örökségével. Tudom, nem lesz a színházak számára újra kérhető 20 millió forint, de még egy sem. Az álmainkat azért nem kellene feladni. A minőséget emelni: ez lesz a feladat.

- Talán kiutat jelenthetne, ha a műveltségi állandókat repertoáron tartó társulat több költségvetési pénzt kapbanának...

- Valóban efelé illene tartani. Na de hogyan döntsenek a városatyák, amikor a kórház vagy a színház között kell választani? Előbbi a testek, utóbbi a lelkek gyógyítója. Természetesen, hogy a körházat választják. Ettől függetlenül olyan jövőbeli ítéleteket várunk a döntéshozóktól, amely nem aszaptja el a kultúrát. A színház speciális világ. Itt minden este bizonyítani kell, a celluloid nem őriz meg egy jól sikerült jelenetet. A közönség mindig más, s hazafelé ítéletet mond rólam, a színészről. Éppen ez a napi kihívás szülte az új rendezői főiskolai felvételi vizsgát. A rosta szó elég csúnya itt, mindenképpen azt sugallja, hogy valaki kiesik. Ezért azt találtuk ki, hogy az első kanyarban csak azoktól búcsúzunk el, akik valóban alkalmatlanok; még ha ők az ellenkezőjét hiszik is. Másodjára az osztálytermekekből átköltözünk a vetítőbe, ahol sokan és többfelét kérde-

zünk, s szavazással döntünk. Ezáltal az ízésbeli különbségek kiegyenlíthetők. A harmadik vizsga előtt - s ez igaz újítás - beépítettünk egy intenzív együtlétet. Ott napig az esélyes gyerekek együtt vannak egy tanári csapattal, s közösen dolgoznak. Sok mindent meg tudunk rólok, ők is rólok. Amikor a nagy pillanat elérkezik, szinte már ismerősöknek mutathatjuk meg, mit tanultak meg a mesterségből, mennyire kreatívak. Van már televíziós beszélgetés is a jelöltekkel. Végül ismét szavazás dönt. E módszerrel azt is elértük, hogy az utolsó pillanatban kipotyogtak közül nem mindenki gondolta, hogy ezek hülyék, nem vették észre, milyen zeniális vagyok, ellenben sokan odajöttek, s megköszönték a közös munkát. És szeretném azt a tévhitet is eloszlatni, hogy ha későbbi kiválóságokat csak sokadik nekifutásra vesznek fel, akkor a tanári kar „elaludt”. Előfordul, hogy az illető éppen a meggyedik alkalommal futotta azt a formát, ami alapján kérdelemte a felsőoktatási tagságot.

- Milyen emberekből áll a jövendő, innen távozó művészgeneráció? Nyilván másfélék immár, hisz az országban szinte minden megváltozott. Erezhető a változás a diákok világnézetében, életvitelében, magatartásában?

- Óriási a különbség ahhoz képest, amikor mi jártunk e falak közvé.

- Biztosabbak a dolgokban, esetleg szemtelenebbek attól, hogy kinyílt rájuk a világ?

- Határozottabb véleményük van a dolgokról, s azt meg is mondják, ha nem is mindig helytállóak a nézeteik. A tanárnak mégis tudni kell valamit, amitől a tanítványai elismerik. Fontos az empátia, mert az nem megy, hogy mondjuk két gyerekehez képtelen vagy hozzáérni. Ez figyelmeztető jel, a színház ugyanis csapatmunka, ahová be kell tudni illeszkedni. Rádásul ezt úgy lenne jó kivitelezni, hogy közben azt higgyem, hogy mindenki lejárthatok, első számú akarok lenni. Különleges csata ez...

- Igen, de néha a büfében zajlik...

- Előfordul... Persze, jobb lenne a színpadon rivalizálni. Elmondjuk azt is, hiába a lázadás, a kritika is fontos. Emlékszem, engem is ajánróztak, s aztán olyanért is kaptam a bunkósbotot, amiről nem tettem. Ma már tudom, azon ismerik meg a színészt, hogy a sikert hogyan képes elviselni; mert azt sokkal nehezebb, mint a kudarcot. És azért az újaknak előnyök is van: nekik rögtön kinyílik a nagyvilág, lehet, hogy egy hónap múlva Bécsben vagy Londonban énekelhetnek. Akkor viszont különösképpen elvárható, hogy tanuljanak nyelvet rendesen, nem is beszélve a táncról, mozgásról, a mesterségről. Ahogy Hamlet mondja: „Akármilyen történik, készen kell rá lenni. Addig van.” Egyébként a kritika jól jut eszembe, hogy a kulturális újságírók milyen ritkán jönnek közénk. Meglehet, ebben mi is hibásak vagyunk. Ezért kitálatuk, hogy tartanék egy nyílt napot, amikor mindenből mutatunk egy kicsit. Eljöhete mindenki, akit érdekel a színház jövője.

- Témleg, milyen lesz a színház jövője?

- Először is abban bízom, hogy azok a kollégák, akik szidják a főiskolát, elgondolkodnak azon, hogy ők is itt végeztek. Nálunk lettek jó vagy közepes, netán rossz színészek. Ne feledjük, a társnak egy sikeres vagy kudarcot hozó próba vagy előadás után is be kell jönni tanítani, s mintha mi sem történt volna, lelkesen átadni a tudást. Reménykedem abban is, hogy a csak gazdasággal foglalkozó idők elmúlnak, s néhány év múlva ismét elővehetjük a szépirodalmat és a művészeteket.

- Személy szerint szakmai ambícióiban nem hátráltatja a rektori elfoglaltságát?

- A pályám úgy alakult, hogy csak azzal foglalkoztam, amiben, úgy gondoltam, képes vagyok a maximumot nyújtani. Soha nem rádióztam, s nem szinkronizáltam. A színházban viszont majd minden eljátszhattam, ami alapvetően prózai művész álma lehet. Eközben sok

funkcióit, ajánlatot utasítottam vissza. A főiskolában viszont hiszek, s a választási szavazás aránya megnyugtatót: mások meg bennem hisznek. Bizonyos, hogy ha mi itt jól dolgozunk, az ország egészén is segítünk egy parányit. Valamilyen arányban valóban a színesi és rendezői munkám rovására dolgozom a főiskolán, de úgy érzem, most éppen itt kell „beszerezni” lennem”.

GRÉCY ZSOLT